

Iwona Sadowska
iwosadowska@gmail.com
Wydział Pedagogiczny
Uniwersytet Warszawski
Warszawa

Konieczność modyfikacji procesu kształcenia nauczycieli

Konieczność modyfikacji procesu kształcenia nauczycieli wynika z ogromnego postępu cywilizacyjnego i m.in. z ciągle zmieniającego się sposobu komunikacji interpersonalnej. Szybki rozwój mediów powoduje to, że zainteresowanie procesem komunikowania przejawiają badacze różnych dziedzin nauki, ale niestety nie nadążają za tym błyskawicznym procesem zmian w relacjach międzyludzkich.

Tabela 1. Krótka historia powstania mass mediów

Prasa	1605 r.	Pierwsze czasopismo „Nieuwe Tijdingne” wyd. w Holandii
Film	1895 r.	August i Louis Lumiere (pierwsza projekcja filmu w Paryżu)
Radio	1920 r.	Guglielmo Marconi, Aleksander Popow
Telewizja	1926 r. 1936 r.	John L. Baird (Anglia) Stały program telewizyjny
Komputer	1945 r.	John Mauchly (pierwsza elektronowa maszyna cyfrowa „Eniac”)
Internet	1969 r.	Uniwersytet Kalifornijski (pierwszy eksperyment)

Rozwój nowego medium jakim jest Internet, który spowodował, że weszliśmy w erę informacyjną, daje możliwość interaktywności i wirtualizacji rzeczywistości. Społeczeństwo przeżywa obecnie gwałtowne i masowe wdrażanie postępu naukowo-technicznego. Następuje w zawrotnym tempie globalizacja kultury i edukacji, szybka wymiana informacji. Świat staje się „globalną wioską” (global village). To termin wprowadzony w 1962 r. przez Marshalla McLuhana w jego książce „The Gutenberg Galaxy” (Galaktyka Gutenberga), która opisuje media elektroniczne obalające bariery czasowe i przestrzenne, umożliwiając ludziom komunikację na masową skalę.

Komputer to w popularnym znaczeniu „maszyna licząca”, która wywołuje – już samą sobą – zainteresowanie i pozytywną motywację do nauki. Dzieci często korzystając z komputera, nie zdają sobie sprawy jak się nauczyły, a sama obsługa tego urządzenia sprawia im sporo radości. Nauki z komputerem nie odczuwają jako ciężkiej pracy. Komputer pobudza u nich naturalną potrzebę poznania, która – zdarza się, że jest niszczone przez masową, tradycyjną szkołę. Atrakcyjność komputera oraz łatwość odnalezienia interesujących nas informacji w Internecie mogą sprawić, że właśnie tam będziemy poszukiwali rozwiązania swoich problemów. Jest to wyzwanie dla pedagogów,

psychologów, lekarzy, prawników i wielu innych przedstawicieli dziedzin nauki istotnych w rozwiązywaniu zadań, jakie stawia przed nami codzienne życie.

Obecnie trwają gorące dyskusje dotyczące przyszłości szkoły, związanej ze zdalnym nauczaniem, które ma wielu przeciwników oraz dużo zwolenników. Dyskusje te wydają się być jałowe, gdyż nic nie zatrzyma postępu, który właśnie się dzieje. Nawiązując do publikacji „Pedagogika@środki informatyczne i media”, a w niej do „Dydaktycznych kontekstów kształcenia na odległość” profesora M. Tanasia, uważam, że słusznym jest stwierdzenie, iż *dziecko nie może być pozostawione bez opieki i potrzebuje przewodnika, pozwalającego odsiewać plewy od ziarna*. Takim przewodnikiem powinien być nauczyciel, dlatego też koniecznością jest modyfikacja procesu kształcenia nauczycieli. Zdalne nauczanie to zorganizowany proces dydaktyczny, którym kieruje nauczyciel, a komputer i Internet, to nic innego jak „kreda i tablica”, tylko doskonalsza. Żaden wynalazek nie wyeliminuje szkoły i nauczycieli, natomiast może być wykorzystany do usprawnienia edukacji. Szkoły będą wspomagane przez sieć, a niektóre stopniowo się do niej przeniosą. W naszym kraju nie nastąpi to szybko, bo nauczyciele sami muszą się dużo nauczyć, gdyż „cyberalfabeci”, nie będą atrakcyjni dla uczniów. W związku z tym ciężar kształcenia wszystkich nauczycieli powinien przesunąć się w kierunku uzyskania umiejętności posługiwania się komputerem, sprawnego korzystania z internetu i tworzenia kursów przedmiotowych na platformach e-learningowych. Nawiązując do wspomnianej publikacji chcę zwrócić uwagę na to, że w sieci treści kształcenia nie muszą być oderwane od kręgu kulturowego, bądź etnicznego, gdyż procesem nauczania kieruje nauczyciel, który żyje w tym samym środowisku co dziecko, wyrasta z tej samej kultury i nie jest anonimowy, bo jest pracownikiem określonej szkoły. Poza tym dziecko może poznać swoich nauczycieli podczas wycieczek szkolnych, czy zajęć sportowych, które odbywać się będą w realu – wszystko zależy od organizacji zajęć, w ramach której będzie określony nadzór nad doбором treści nauczania zgodnych z podstawą programową.

Obecnie (czyli od września 2010 r.) podstawa programowa dotycząca nauczania początkowego w szkołach podstawowych przewiduje obowiązkowe nauczanie elementów kształcenia komputerowego, ale z moich obserwacji wynika, że nie ma do tego przedmiotu odpowiednio przygotowanych nauczycieli. Lekcje z komputerem – lekcje w sieci – mogą być atrakcyjne, gdyż prowadzący może korzystać z multimediiów, np. w formie webquest'u czy filmu itp., ale sam musi umieć je przygotować i przeprowadzić.

Z moich obserwacji wynika, że uczelnie pedagogiczne w większości nie mają wystarczającej ilości godzin na szkolenie studentów w zakresie stosowania multimediiów w edukacji i tworzenia kursów przedmiotowych na platformie e-learningowej. Sporadycznie, niektóre grupy studentów mają zajęcia z pedagogiki medialnej, a potrzeba przeszkolenia w tym zakresie dotyczy wszystkich studentów, którzy chcą pracować w przyszłości z dziećmi i młodzieżą. Być może wynika to z braku odpowiednio przygotowanych w tej dziedzinie nauczycieli akademickich. Nie mniej jednak najważniejsza jest inwencja twórcza nauczyciela i jego przygotowanie do ciągłych zmian zachodzących w procesie komunikacji. Możliwości techniczne już mamy, dlatego też modyfikacja procesu kształcenia nauczycieli jest tak ważna, aby komunikacja na poziomie uczeń-nauczyciel nie została zerwana. W sieci relacje nauczyciel-uczeń mogą być nawet silniejsze, gdyż każda rozmowa ma formę

osobistą, a nie jest przemawianiem do całej klasy. Sieć daje możliwość indywidualnej pracy, dostosowanej do możliwości każdego dziecka. W klasie natomiast (szkoły publiczne), gdy jest ponad 25 uczniów na 45-minutowej lekcji, nie ma możliwości sprawdzenia każdego i nawiązania z każdym dobrego kontaktu.

W sieci nie ma takiej możliwości, aby nauczyciel nie zauważył, że dziecko ma trudności ze zrozumieniem jakiejś partii materiału. Biorąc pod uwagę nieograniczoną ilość powtórzeń lekcji w sieci, każde dziecko ma szansę na opanowanie wszystkich zagadnień w tempie dla siebie dogodnym, bez narażania się na różnego rodzaju epitety ze strony klasy. W sieci może się dziecko konsultować z nauczycielem, o wyznaczonej porze na czacie lub pisać do niego listy. Warunki panujące w szkole publicznej to: przeludnienie, agresja, rywalizacja i hałas na przerwach, powodują zmęczenie nie tylko u dzieci, ale i u nauczycieli. Na tym tle rozwijają się różnego typu choroby. W takiej sytuacji dobrze zorganizowane zdalne nauczanie przyniosłoby więcej korzyści w sferze zdrowia psychicznego dziecka i jego wyników nauczania, niż masowe. Jedyne mankament, to organizacja opieki w domu nad dzieckiem, kiedy rodzice idą do pracy.

Wszelkie obawy dotyczące tego, że sieć może stać się źródłem manipulacji na niespotykaną dotychczas skalę są słuszne, ale mimo tego, nie bójmy się zaistnieć w sieci. Jest to interesująca droga poznania na płaszczyźnie komunikacji, wykorzystywanej już do skomplikowanego, ale przyjemnego, dzięki technologii multimedialnej, procesu edukacji. Mamy już bogate doświadczenie w kształceniu na odległość, bo jest ono znane od co najmniej stu lat. Materiały szkoleniowe były przesyłane studentom w formie drukowanej za pośrednictwem poczty. Obecnie ten sposób uczenia się nadal funkcjonuje, a materiały drukowane zostały uzupełnione o kasety audio i wideo, a także płyty CD i DVD.

Jako prekursorów kształcenia korespondencyjnego wymienia się Jamesa Stewarda oraz Isaaca Pitmana, którzy przesyłali materiały do nauki pocztą. W 1883 r. w Nowym Jorku powstał Uniwersytet Nauki Korespondencyjnej, a w 1890 – Międzynarodowa Szkoła Korespondencyjna. Pierwsze radiowe programy edukacyjne powstały na Uniwersytecie Stanu Iowa w 1925 r. wraz z upowszechnianiem się odbiorników radiowych, a pierwsza telewizja edukacyjna w 1940 roku – również z inicjatywy Uniwersytetu Stanu Iowa w USA. Komputerowe programy edukacyjne pojawiły się jako wynik współpracy Uniwersytetu Standford z firmą IBM. Wymienione tu sposoby nauki na odległość mają charakter asynchroniczny, czyli taki, w którym nauczyciel i uczeń nie kontaktują się ze sobą w tym samym czasie i miejscu. Natomiast, kształcenie na odległość ściśle związane z upowszechnieniem Internetu może być zarówno asynchroniczne jak i synchroniczne, tzn. że uczeń i nauczyciel mogą kontaktować się w tym samym czasie.

Kształcenie na odległość w sieci, to sposób edukacji dający obu stronom tego procesu największe możliwości i największe efekty, dzięki nieograniczonej możliwości obejrzenia i wysłuchania wykładów, powtórzeń materiałów i ćwiczeń oraz zadań, a także przedstawienia pytań do nauczyciela w czasie dogodnym uczniowi. Bardzo ważnym elementem jest konsultacja problemu na żywo z nauczycielem. Siedząc sobie w domu, możemy poddawać się ustawicznemu kształceniu, co jest bardzo ważne dla osób niepełnosprawnych, dla których często jest to jedyny sposób na zdobycie wykształcenia,

pracy, a nawet zdobycia przyjaciół. Postęp cywilizacyjny związany z szybkim rozwojem technologicznym daje im dużą szansę na integrację społeczną w ramach „globalnej wioski”.

Media zawsze pełniły znaczącą rolę edukacyjną i wpływały na postawy społeczne, wykorzystując różne modele komunikowania. Filozofowie zawsze zajmowali się poznaniem procesu komunikowania, a politycy, dziennikarze, nauczyciele, artyści, informatycy – jego doskonaleniem. W związku z tym elementy wiedzy o komunikowaniu, pojawiają się w ramach różnych nauk. Już traktaty starożytnych retorów wymieniały podstawowe elementy procesu komunikowania czyli: osobę – nadawcę przekazu, mowę – przekaz, słuchacza – odbiorcę przekazu. Jest to najprostszy model komunikowania, który stanowi podstawę i wspólny element wszystkich modeli. Należy więc przyjąć kryterium podstawowej triady procesu komunikowania: 1. twórca – 2. wytwór – 3. odbiorca wytworu, aby prosto i przejrzysto mówić o złożonych procesach komunikowania, które są podstawowymi elementami kształcenia. Kształcenie natomiast jest ogółem świadomie zorganizowanych czynności i procesów umożliwiających ludziom uzyskanie wiedzy. Wynikiem kształcenia jest wykształcenie.

Mówiąc o modyfikacji procesu kształcenia nauczycieli mam na myśli powszechne wprowadzenie dydaktyki zdalnej z wykorzystaniem nowych technologii, która wymaga nie tylko odpowiedniego sprzętu i oprogramowania, ale przede wszystkim nauczycieli akademickich przygotowanych do prowadzenia zajęć, bo wiadomo, że im lepiej wykształcony nauczyciel tym lepsze funkcjonowanie systemu oświatowego. Aby zostać nauczycielem, po maturze wchodzimy w system kształcenia nauczycieli. Kończymy studia przedmiotowe (biologia, matematyka, itp.) licencjat (3 lata), magisterium (2 lata) lub jednolite studia magisterskie. Przygotowanie pedagogiczne obowiązuje wszystkich, którzy chcą pracować w szkole, a powinno również obowiązywać przygotowanie w zakresie korzystania z multimediów i sieci w procesie dydaktycznym oraz prowadzenia kursów przedmiotowych na platformie e-learningowej. Studenci, którzy chcą być nauczycielami poznają metody nauczania, podstawy psychologii i pedagogiki, a często nie mają zajęć z zakresu obsługi komputera i świadomego korzystania z sieci. Zdarza się, że będąc już nauczycielami uczą się tego od swoich uczniów. Na przykładzie Zespołu Szkół nr 7 w Żyrardowie mogę stwierdzić, że żaden nauczyciel w tej placówce oświatowej nie jest przygotowany do stosowania multimediów w kształceniu za pośrednictwem platform e-learningowych, a takich placówek, w których brakuje wykształconej kadry, jest pewnie więcej.

Nowoczesne technologie

CBT – (computer based training) jest oparte na technologii komputerowej w trybie asynchronicznym. W tym trybie mogą być prowadzone różnego rodzaju kursy multimedialne, a także szkolenia w laboratoriach komputerowych, wykorzystujące różne nośniki danych, takie jak dyskietki, płyty CD-ROM i DVD.

WBT – (web based training) system szkolenia wykorzystujący technologie i sieci komputerowe (m.in. Internet).

Platforma Moodle – pakiet przeznaczony do tworzenia kursów prowadzonych przez Internet. Możliwe jest uruchomienie go w systemach operacyjnych, takich jak: Linux,

MS Windows, Mac OS X. Jest on dystrybuowany jako oprogramowanie nieodpłatne – Moodle open source.

Na platformach internetowych można przeprowadzić niezależne kursy i szkolenia, które mogą uzupełniać tradycyjne nauczanie i stanowią dla dziecka źródło wiedzy, do którego może wrócić kiedy zechce i powtórzyć daną partię materiału dowolną ilość razy, podczas gdy nauczyciel nie powtarza tej samej lekcji w nieskończoność.

Postępu i rozwoju cywilizacyjnego nie uda się zatrzymać, musimy więc za nim nadażyć. Internet umożliwia uczenie się niezależnie od poziomu znajomości języka w dowolnym miejscu na świecie. Aby o tym w sposób bezpieczny i uporządkowany mogło dowiedzieć się dziecko, to wcześniej musi ono spotkać na swojej drodze poznania odpowiednio wykształconego nauczyciela

Bibliografia

Castells M.: *Galaktyka internetu*. Rebis, Poznań 2002

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych. Red. G. Dryżałowska, H. Żuraw. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2004

Goban-Klas T.: *Komunikowanie masowe*. Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Kraków 1978

Goban-Klas T.: *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*. PWN, Warszawa–Kraków, 1999

Goban-Klas T.: *Zarys historii i rozwoju mediów – od malowideł naskalnych do multimedii*. Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2001

Goban-Klas T., Sienkiewicz P.: *Społeczeństwo informacyjne: szanse, zagrożenia, wyzwania*. Wydawnictwo Fundacji Postępu Telekomunikacyjnego, Kraków 1999

Gogolek W.: *Internet w zdalnej edukacji*. [W:] *Informatyczne przygotowanie nauczycieli. Potrzeby, przemiany, perspektywy*. Akademia Pedagogiczna w Krakowie, Wydawnictwo FALL, Kraków 2007

Gogolek W.: *Paradoks sieci*. [W:] *Komputer w edukacji*. Red. J. Morbitzer. Wydawca PTN AP, Kraków 2008

Gogolek W.: *Technologie informacyjne Mediów*. Wydawnictwo ASPRA-JR, Warszawa 2006

Gogolek W.: *Wprowadzenie do informatyki dla humanistów*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2007

Hulek A.: *Mass Media and Disabled People: proceedings of the international symposium*. Warsaw, 23-25 September 1987. Polish Medical Publisher, Warszawa 1990

Hulek A.: *Rola środków masowego przekazu w rehabilitacji inwalidów*. [W:] *Środki masowego przekazu a człowiek niepełnosprawny*. Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem, Warszawa 1991

Humanista w cyberprzestrzeni. Red. W. Godzic. Rabid, Kraków 1999

Kłoskowska A.: *Kultura masowa*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1980

- Komunikacja interakcyjna człowieka z komputerem.* Red. S. Juszczyk. Wydawnictwo Impuls, Kraków 2000
- Kowalski T., Jung B.: *Media na rynku. Wprowadzenie do ekonomiki mediów.* Wydaw. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2006
- Krawcewicz S.: *Kształcenie ustawiczne nauczycieli.* Nasza Księgarnia, Warszawa 1979
- Kubiak M. J.: *Wirtualna edukacja.* Wydaw. MIKOM, Warszawa 2000
- Kultura i język mediów.* Red. M. Tanaś. Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, Warszawa 2007
- Kwiatkowska H.: *Nowa orientacja w kształceniu nauczycieli.* PWN, Warszawa 1988
- Lepa A.: *Pedagogika mass mediów.* Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 2000
- Lewowicki T., Siemieniecki B.: *Rola i miejsce technologii informacyjnej w okresie reform edukacyjnych w Polsce.* Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002
- Łuczak E.: *Nauczyciel wobec nowych sytuacji szkolnych.* Wydawnictwo Uczelniane WSliE TWP, Olsztyn 1998
- Morbitzer J.: *Edukacja wspierana komputerowo a humanistyczne wartości pedagogiki.* Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2007
- Mrozowski M.: *Media masowe. Władza, ryzyko i biznes.* Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa 2001
- Nauczyciel i uczniowie w dyskursie edukacyjnym.* Red. G. Koć-Seniuch, A. Cichocki. Trans Humana, Białystok 2000
- Pedagogika @ środki informatyczne i media.* Red. M. Tanaś. ZNP, Warszawa 2005
- Pedagogika społeczna w perspektywie europejskiej. Przeszłość – teraźniejszość – przyszłość.* Red. A. Przeclawska, S. Kawula, E. Marynowicz-Hetka. Katedra Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Mazursko-Warmińskiego; Oficyna Wydawnicza „Kastalia”, Olsztyn 2003
- Przeclawska A.: *Rola środków masowego przekazu w kształtowaniu kultury stosunków międzyludzkich [W:] Wychowanie i środowisko.* Red. T. Pilch, B. Passini. WSiP, Warszawa 1979
- Siemieniecki B.: *Kształcenie na odległość w świetle badań i analiz.* Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005
- Tanaś M.: *Cywilizacja globalna, społeczeństwo informacyjne a kształcenie.* „Kultura i Edukacja” 1999, nr 1
- Tanaś M.: *Edukacyjna rola radia na progu XXI wieku.* „Radio-Lider” 2001, nr 1-2
- Tanaś M.: *Kształcenie na odległość na poziomie akademickim – doświadczenia pedagogiczne i wyzwania aksjologiczne.* „Edukacja otwarta” Tom 1, 2007
- Tanaś M.: *Projekty europejskiej edukacji zdalnej.* „Edukacja Medialna” 1996, nr 1
- Technologia informacyjna w procesie dydaktycznym.* Red. M. Tanaś. Wydaw. Mikom, Warszawa 2005

Technologie informacyjno-komunikacyjne w kształceniu ustawicznym. [W:] *Możliwości i ograniczenia kształcenia ustawicznego*. Studium monograficzne. Wydawnictwo Naukowe NOVUM, 2008

Wieczorkowska G., Rudak L.: *Edukacja w Internecie. Przełamywanie barier motywacyjnych*. „Nowiny Psychologiczne” 2001, nr 4